

In het september nummer van de Vereniging Docenten Spaans in Nederland (VDSN) staat een artikel over Spaans als vak voor de basisschool: een TOP vak!

Het is geschreven door mij en ik heb het voor u eruitgehaald zodat u het ook kunt lezen.

Spaans op de basisschool: een TOP vak! (1)

Antoinette Gerichhausen

Als ik een artikel ga schrijven, ga ik het liefst op onderzoek uit. Op onderzoek naar hoe het ervoor staat met Spaans of een andere vreemde taal op de basisschool. Welke vernieuwingen kan ik vinden in de huidige schoolcultuur over het proces om op jonge leeftijd een vreemde taal te leren. Ook nu dwaalden mijn gedachten af en ging ik op onderzoek uit naar het voorkomen van zoveel verschillende talen in Nederland en de voordelen van meertaligheid, maar ook over de angst die er heerst op scholen over de verwarring die kan ontstaan bij het leren van een vreemde taal als de dominante taal nog niet goed beheerst wordt. Daar ben ik het niet mee eens, maar daarover vertel ik u graag de volgende keer. Nu ga ik eerst schrijven over wat er al is op de basisschool.

Rond de eeuwwisseling, lijkt bijna een eeuw geleden, viel mij op dat er weinig extra uitdaging te vinden was. Als je als leerling al snel kunt lezen en schrijven, is groep 3 en 4 niet zo heel spannend meer. En als je dan denkt van groep 5 tot en met 8 meer uitdaging te vinden in moeilijkere sommen, in vakken op het gebied van wereldoriëntatie en moeilijker leeswerk, kom je bedrogen uit; je hebt het zo onder de knie. Daar wilde ik verandering in brengen met het leren van een extra taal, Spaans, een wereldtaal en een taal uit een andere taalfamilie met een andere zinsstructuur (syntaxis) dan het Nederlands. Dit past goed op het moment dat de Nederlandse taal wordt opgepakt en de leerlingen nog zo taalgevoelig zijn. Het is gemakkelijker om jong meer talen te leren. Bovendien

als je al een aantal verschillende talen kent wordt het steeds gemakkelijker nieuwe talen erbij te leren. Je hebt dan al meerdere woordstructuren (morfologieën) en zinsstructuren uit verschillende taalfamilies tot je beschikking waarmee je de volgende te leren taalstructuur kunt vergelijken, aanvullen of aanpassen.

Vanaf het prille begin zijn kinderen bezig met hun moedertaal. Ieder kind leert zijn moedertaal niet alleen door het kopiëren van woorden maar ook met het stapsgewijs opbouwen van een systeem van regels waarmee ze zinnen kunnen vormen. Ze zijn buitengewoon bedreven in het ontdekken van de juiste regels. Taalkundigen noemen dit vermogen het 'aangeboren taalvermogen'. Het is 'aangeboren' omdat het inherent is aan alle mensen ter wereld. Het is een 'taalvermogen' omdat het specifiek geschikt is voor het leren van een taal. Net zoals we over een gezichtsvermogen en denkvermogen beschikken, hebben we ook een taalvermogen. Jonge kinderen maken in hun hoofd van iedere taal eerst een eigen structuurtje. Bijvoorbeeld de verleden tijd in het Nederlands wordt gevormd met "de" achter de stam van het werkwoord te plaatsen. Niet veel later krijgt deze eigen structuur een aanpassing omdat er soms ook "te" achter de stam wordt geplaatst. Een volgende stap is de aanpassing van de verleden tijd van onregelmatige werkwoorden.

In het Spaans wordt de verleden tijd gevormd door achter de stam van het werkwoord "ía" of "aba" te plaatsen, en andere

kleine aanvullingen. En ook daar zijn aanpassingen nodig voor de onregelmatige werkwoorden.

Dikwijls, daar komen we dan achter, zijn de onregelmatige werkwoorden in veel talen dezelfde en ook de meest voorkomende tijdens het gesprek. Die kennis helpt je om de zelf gebouwde taalstructuur in de nieuwe taal sneller op te bouwen. Deze zelfgebouwde grammatica wordt met de leeftijd abstracter hebben de onderzoekers Gideon Borensztajn, Jelle Zuidema en Rens Bod ontdekt en beschreven in de paper: Children's grammars grow more abstract with age (2008). De voornaamste consequentie van deze bevinding is dat de theorie van continuïteit van Noam Chomsky hierdoor wordt ontkracht. Alle aanwijzingen uit het onderzoek wijzen erop dat abstracte grammaticaregels niet aangeboren zijn, maar dat kinderen geleidelijk aan steeds abstractere grammatica's gebruiken die ze leren op basis van eenvoudige generalisaties gebaseerd op concrete taalwaarnemingen. Dat zie je in het volgende voorbeeld. De inhoud vinden de meeste ouders gelukkig belangrijker dan de vorm. En mochten er ouders zijn die hun kind willen verbeteren, heeft dat vaak geen effect. Kinderen leren niet door ze taalkundig te verbeteren.

Eva: "Mag ik de bord?" Moeder: "Het bord." Eva: "Mag ik de bord?" Moeder: "Nee, je zegt het bord." Eva: "Mag ik de bord?" Moeder: "Het bord." Eva: "Het bord. Mag ik nou de bord?"

(Uit: Een leergang Taalwetenschap voor bovenbouw VWO, samengesteld en bewerkt door Helen de Hoop, Nijmegen 2005. Taalwetenschap - Radboud Universiteit Nijmegen)

De doelgroep

Het is dus juist passend om op jonge leeftijd de leerlingen een extra taal aan te bieden. Ze bouwen zelf aan de grammaticaregels ervan. En wat is er nou mooier als je je verveelt in de klas om een nieuwe wereld te mogen openen door het leren van een nieuwe taal. Iets waar je gewoon goed in bent op dat moment door je aangeboren taalvermogen! Daarom hebben we voor deze jonge leerlingen in 2004 een leer methode gemaakt voor het leren van Spaans. De leer methode heet Juan y Rosa. Voor alle leerlingen die zich vervelen in de klas, tijdens alle lessen of alleen tijdens de taallessen. De doelgroep is niet alleen de hoogbegaafde leerling want een leerling met een goed taalgevoel hoeft niet meteen hoogbegaafd te zijn en bovendien waarom zou een leerling die heel graag Spaans wilt leren het ook niet mogen proberen.

Het belangrijkste doel van de leer methode blijft overeind: leerlingen uitdagen iets moeilijks te leren, maar niet onmogelijk omdat ze er juist op deze jonge leeftijd goed in zijn. Dat betekent dat de leer methode het mogelijk maakt voor de leerlingen om te ontdekken hoe ze een vreemde taal leren; op welk niveau en op welke snelheid mogen ze zelf bepalen.

Differentiatie

De doelgroep is dus best divers, dan is het goed als de leer methode mogelijkheden biedt om te differentiëren. Als een leerling sneller door de hoofdstukken heen wilt gaan, moeten daarvoor mogelijkheden zijn. Als een leerling aan een onder

werp extra aandacht wilt schenken, moet dat ook kunnen.

En tot slot als een leerling meer oefening nodig heeft om het onderwerp van het hoofdstuk onder de knie te krijgen, moeten daar ook extra oefeningen voor zijn. Bovendien moet het vanaf het begin duidelijk zijn welk onderwerp er behandeld wordt in het hoofdstuk zodat leerlingen zich er al in hun hoofd op voor kunnen bereiden; de al aanwezige kennis wakker kunnen maken.

De inrichting van de begeleiding

In 2004 gingen we uit van een minimale begeleiding op het Spaans voor de leerling aangezien weinig leerkrachten Spaans kunnen. Leerlingen moeten zelfstandig verder kunnen werken in de leer methode, ook al omdat het een extra schoolvak is. De leerlingen die tijd over hebben (de doelgroep), hebben dan de mogelijkheid om zelf verder te werken. Wel zijn er leerkrachten die tegelijk met de leerlingen het Spaans willen leren. En uiteraard zijn er scholen die in samenwerkingsverband de mogelijkheden vinden om een Spaanstalige begeleider of leerkracht aan te trekken. De leer methode moest kunnen voorzien in alle opties. In de praktijk begonnen de meeste scholen met een begeleidende ouder of leerkracht die ook interesse had om Spaans te leren of al enige kennis had van de Spaanse taal. Inmiddels zijn er steeds meer scholen die een ervaren leerkracht hebben gevonden die Spaans spreekt aangezien er ook geld van het ministerie komt om in te zetten voor de hoogbegaafde leerling.

Sommige leerkrachten geven graag klassikaal les of het schoolbeleid is erop ingericht. Andere leerkrachten delen de groep in (dat heeft ook mijn voorkeur). Ze maken kleine groepjes van 2 tot 4 leerlingen die samen optrekken in de leer- en werkboeken. Samen luisteren ze naar de audioclips waar ze de Spaanse uitspraak van de letters en woorden goed kunnen horen en samen werken ze aan het leren van de rijtjes woorden en zinsdelen. Als een groepje leerlingen eenmaal op weg is gezet kunnen ze een heel uur werken aan de spel-oefeningen en opdrachten in het werkboek. De leerkracht/begeleider vraagt af en toe een groepje aan de instructietafel om bij te praten over de leer route die ze volgen. Eventueel kan de leerkracht zien of het groepje nog goed functioneert, goed op elkaar is afgestemd of dat er nieuwe groepjes gemaakt moeten worden. Daarvoor is het Spaans kunnen spreken voor de leerkracht geen 'must' maar is het wel belangrijk dat er vragen gesteld worden over de leerstrategieën van de leerlingen. Eens in de maand een Spaanssprekende uitnodigen is dan aan te bevelen om wat sketches te oefenen van de dialogen uit het leerboek. Dit moment kan aangepakt worden om de uitspraak te verfijnen en de grammaticale structuur van de gesproken zinnen opnieuw te laten horen.

De didactiek

De didactiek van de leer methode moest zo ingericht worden dat differentiëren van de groep leerlingen mogelijk was en dat het duidelijk was voor de leerkracht/begeleider op welke manier ze de leerlingen kunnen begeleiden. Het TASC model van Belle Wallace van Nace (National association for Able Children in Education) is een prachtig model >

waarop de leer methode ingericht is. TASC staat voor Thinking Actively in a Social Context, met het hoofddoel 'de tasc', als middelpunt opgesteld. Inmiddels is dit model bekend op veel basisscholen.

Dit model is de basis geworden van de leer methode, de didactic waarmee de leerlingen het Spaans leren. Mijn overtuiging is dat de leer methode de leer kracht moet ondersteunen en versterken. Het TASC-model geeft handvatten voor het motiveren van leerlingen en het goed opbouwen van lessen. De leer kracht en de leerlingen zien de leerdoelen van elk hoofdstuk (de 'tasc') op de eerste bladzijde van zowel het leerboek als het werkboek. Bij de leerling wordt de aanwezige kennis omtrent de leerdoelen van het hoofdstuk, wakker gemaakt op die eerste bladzijde. Vervolgens krijgt de leerling heel veel manieren, oefeningen, aangereikt om de leerdoelen te halen en om de toets die in het midden van ieder hoofdstuk staat 'voldoende of goed' te maken. Bij die oefeningen kun je denken aan activiteiten zoals: eenvoudige invuloefeningen, liedjes om te leren en mee te zingen, kruiswoordpuzzels, teksten om te lezen en vragen te beantwoorden, ingewikkelde puzzels, maken van rijmpjes, zelf maken van liedjes, brieven schrijven, zinnen vertalen, etc. Alle activiteiten zijn bedoeld om de nieuwe woorden en zinsdelen te oefenen, om ze toe te passen en om ermee te werken zodat ze goed beklippen.

De grammaticaregels worden tot een minimum beperkt. De oefeningen zijn de belangrijkste activiteit voor de leerlingen om de taal te leren en zelf te bouwen aan de Spaanse taalstructuur. De leerlingen mogen in de loop van de leer methode (bijv. vanaf hoofdstuk 3) zelf bepalen welke oefeningen ze willen doen om de leerdoelen te behalen en de toets te maken. Als ze de toets goed afsluiten mogen ze opnieuw een keuze maken: verder gaan met volgend hoofdstuk, uitdagende 'más-tareas' gaan maken of nog beter de woorden oefenen voor een hoger

cijfer. Als de toets niet goed wordt gemaakt zijn meer oefeningen nodig voor het behalen op basisniveau van de leerdoelen: de 'extra-tareas'. Voor alle varianten zijn mogelijkheden in de leer methode ingebouwd. Het is aan de leer kracht om de leerlingen te begeleiden met tips, ideeën, prikkels om ze aan te sporen, het houden van een presentatie of toneelstukje in de klas, etc. Aan het begin van ieder hoofdstuk staat in het werkboek een overzicht dat de leerlingen bijhouden, waarin staat wat ze hebben gedaan om de leerdoelen te halen. Dat is het overlegblad voor de leer kracht en de leerling.

De leer methode Juan y Rosa, Spaans voor de basisschool
Inmiddels zijn er drie delen geschreven (deel 0, 1 en 2) voor de leerlingen vanaf groep 3 tot en met 8, een doorlopende leerlijnen om Spaans erbij te leren naast het leren van Nederlands en Engels. De zesde versie van de leer methode is in de maak en qua uiterlijk past de leer methode zich aan de huidige tijd aan, qua inhoud blijft de leer methode hetzelfde en dus betrouwbaar voor de gebruikers. Op de basisscholen in Nederland en Vlaams België is de methode zeer in trek. Steeds meer International Primary Schools tonen interesse en als leerlingen voor lopen met Engels kunnen ze ook Spaans leren met de vertaalde versie. Het duizelt u misschien nu maar deel 0 en deel 1 zijn vertaald in het Engels zodat ook Engelssprekende kinderen op de basisschool de kans krijgen om te spelen met een andere taal, met Spaans.

Met deze leer methode kan in principe iedere leerling Spaans leren op zijn eigen snelheid en niveau. Dat was en is nog steeds mijn hoofddoel: leerlingen de kans geven om met taal te spelen, hoe meer talen ze leren kennen, hoe meer woorden ze kunnen bedenken en zelf kunnen vormen door gebruik te maken van de woorden die in de andere talen voorkomen. Ook de taalstructuren kunnen ze steeds verder uitbreiden en abstracter maken.

Spelen met taal, een geweldige ervaring die ik iedereen gun om op jonge leeftijd mee te beginnen!

Antoinette Gerichhausen, auteur

LI: <https://www.linkedin.com/in/antoinettegerichhausen/>

Vanaf 2004 tot 2008 zijn de twee delen (deel 1 en 2) van de leer methode Juan y Rosa, Spaans leren op de basisschool, ontwikkeld en samen met IVIO Wereldschool uitgegeven. Vanaf 2008 tot 2013 heb ik de studie Romaanse Talen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen afgerond met een bachelor diploma. Daarna is het derde deel (deel 0) van Juan y Rosa ontwikkeld en zijn twee delen geschikt gemaakt om te vertalen voor de Engelstalige leerling. De leer methode zet jonge kinderen van groep 3 tot en met 8 aan tot leren, tot het verkrijgen van inzicht in het leerproces en tot zelfstandig keuzes maken binnen dat leerproces.

NB Bij het in elkaar zetten van dit nummer werd ik erg nieuwsgierig. Het lesmateriaal en de handleiding heb ik besteld en inmiddels ontvangen. Kan niet wachten tot mijn

kleindochter terug van vakantie is en we samen op avontuur met Don Toro en Ana gaan. In het volgende nummer zal ik over onze eerste ervaringen vertellen.

Mieke Timmers